

I Grønland er de født, hvor har de hjemme

af Lone og Johan Nielsen

I. Indledning

Det er i de senere år blevet diskuteret, om det er betænkeligt at flytte børn fra en kultur til en anden. Denne debat er bl. a. blevet aktualiseret af de mange adoptivbørn – især fra asiatiske og enkelte afrikanske lande – der er kommet til Vesteuropa og USA, samt af det store antal børn af fremmedarbejdere, som i kortere eller længere tid får ophold og skolegang i disse lande.

Denne artikel handler om grønlandske børn, der er flyttet til Danmark, før de fyldte 12 år. Vi vil beskrive, hvornår og hvorfor disse børn er kommet til Danmark, og hvordan det er gået dem. Der vil især blive lagt vægt på de problemer, sådanne kulturskift eventuelt kan give.

Emnet vil blive belyst på forskellig måde: for det første vil vi gøre rede for nogle principielle betragtninger; for det andet vil resultaterne af interviews med grønlandere, der er kommet til Danmark som børn, blive fremlagt. Dette vil ske dels i form af „livsforløbs“-gengivelser, dels i form af talmæssige resultater.

II. Undersøgelsens baggrund

Som omtalt andetsteds i bladet blev der i 1971/72 foretaget en interviewunder-

søgelse af grønlandere i Danmark. Undersøgelsen belyste bl. a. grønlandernes trivsel hernede, de problemer omstillingen kan give, og hvad der eventuelt kunne gøres for at forbedre forholdene.

I undersøgelsen anvendtes interview-skemaer med i forvejen fastlagte spørgsmål – hvad angår udarbejdelsen af skemaerne, udvælgelse af interviewpersoner, metode m. v. henvises i øvrigt til før nævnte artikel side 33 og til rapporten om undersøgelsen.¹ Undersøgelsen blev ledet af cand. polit. Pie Barfod, og forfatterne til nærværende artikel var begge medarbejdere.

Blandt de 464 interviewede grønlandere² var et ret stort antal (60) kommet til Danmark som børn (defineret som under 12 år) og havde i al væsentlighed været her siden.

Når dette materiale fra den oprindelige undersøgelse behandles og beskrives for sig selv, skyldes det, at disse grønlanderes forhold har været væsensfor-

1 P. Barfod, L. Nielsen og J. Nielsen: Grønlandere i Danmark 1971/72, Kalåtdlit Danmarkime. Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1974.

2 Svarende til ca. 13 % af de grønlandere, der på det tidspunkt var i Danmark.

skellige fra de øvrige interviewedes: for det første har de ikke selv valgt eller haft indflydelse på flytningen; for det andet er deres syn på Danmark og oplevelsen af at være her præget af, at en stor del af deres opvækst – undertiden næsten den hele – har fundet sted her.

Det blev derfor besluttet at analysere gruppen for sig selv, og Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd bevilgede penge til dette arbejde.

Indledningsvis vil vi nu gengive to „livsforløb“, dvs. eksempler på, hvordan omstillingen til Danmark og den senere tilværelse kan forme sig:

III. To livsforløb³

Anna er i dag 18 år. Da hun var 2 år, flyttede hun til Danmark med sin grønlandske mor og danske far – en udsendt håndværker. Hun kan ingenting huske fra Grønland og mener ikke, at hun har haft hjemve efter flytningen til Danmark. Hendes tilværelse har været som for mange børn født hernede: hun har boet hjemme hos forældrene, har taget realeksamen og er nu i gang med en kontoruddannelse. Skole og uddannelse har ikke været svær for hende, og hun synes i det hele taget selv, at hun har haft en god barndom uden særlige problemer.

Hun synes, at danskerne for det meste er positive overfor grønlandere, og hun har aldrig selv mærket nogen forskelsbehandling, selv om hun er grønlandsk af udseende. Hun taler dansk perfekt, men kan ikke tale grønlandsk.

³ I disse og de følgende livsforløb er navnene opdigtede og gengivelsen foretaget på en måde, der tager hensyn til anonymiteten.

Hun har heller ikke nogen kontakt til Grønland og har ikke været der, siden familien flyttede. Hun vil gerne på ferie deroppe og håber på at kunne spare sammen til en tur engang.

Hun mener, det er bedst for grønlandere at få deres uddannelse i Grønland, hvor de er vokset op; selv foretrækker hun imidlertid Danmark, „fordi jeg er vokset op hernede og ikke kender nogen deroppe“.

Bertel er 40 år, begge hans forældre var grønlandere. De første godt 9 år af sit liv boede han i en lille bygd, hvor faderen var fisker og fanger. Man levede traditionelt på stedet, og han har mange gode minder fra den tid om alt, hvad faderen lærte ham og om samværet med de andre i bygden. Sproget i hjemmet var naturligt nok rent grønlandsk.

Godt 9 år gammel blev han sendt til Danmark for at gå i skole, fordi mulighederne ikke var så store i bygden. I Danmark boede han i starten hos noget familie, senere kom han på kostskole. Overgangen var meget hård – næsten alt var anderledes end hjemme, han følte sig ensom og isoleret og kunne til at begynde med ikke tale dansk.

Det er på mange måder gået ham godt i Danmark: han fik en god uddannelse og har et godt, vellønnet job og gode boligforhold. Han er gift med en dansker og har børn. Men til trods for, at så stor en del af hans opvækst har været dansk-præget, har der tit været gnidninger i ægteskabet, som efter hans mening skyldes ægtefællernes forskellige baggrund. „Vores tænkemåde er forskellig,“ siger han om dette.

Han har en del kontakt med andre grønlandere hernede og har også stadig kontakt med familie i Grønland. Han har været hjemme på besøg fire gange i de 30 år, han har været i Danmark.

Bertel har ikke glemt Grønland: han har ofte hjemve og savner den grønlandske natur og sin familie. Han er ikke i tvivl om, at han helst vil tilbage, selv om han ikke længere kan tale grønlandsk, og han håber meget på en gang at kunne skabe sig en tilværelse deroppe.

IV. Hvilke problemer kan det give at flytte børn fra en kultur til en anden? For at belyse dette spørgsmål er det nødvendigt kort at omtale kulturens indflydelse på barnets opvækst:

Et barn fødes med en vis arvelig udrustning og nogle grundlæggende behov og funktioner, men er derudover et væsen med mange muligheder i sig. I løbet af opvæksten bliver nogle af disse fremmet, andre hæmmet; denne proces kaldes socialiseringsprocessen. Gennem eksempler og gennem positive og negative reaktioner fra omverdenen (i starten oftest den nærmeste familie) lærer barnet hvilke regler, der gælder og hvilke krav, der stilles. Efterhånden overtager barnet i større eller mindre grad disse normer og regler og gør dem til sine egne: fra at være ydre påbud bliver de til en del af barnets personlighed. Gennem samspillet med omverdenen udvikler barnet samtidig en opfattelse af sig selv som en person med bestemte egenskaber samt en oplevelse af at tilhøre bestemte grupper og af at være medlem af en bestemt kultur.

Samfundets kultur, der bl. a. er karakteriseret ved erhvervs-, bolig- og familieforhold og ved normer, traditioner, moral og religion, har således stor indflydelse på opvæksten. Barnet kommer til at føle sig knyttet til og opleve tryghed i denne kultur. Den skildrede proces begynder på et meget tidligt tidspunkt, også før barnet kan forstå, hvad der bliver sagt og selv kan udtrykke tanker og følelser med ord. Alligevel må en beskrivelse af de problemer, der kan opstå ved børns flytning fra en kultur til en anden, omfatte sprogets betydning for socialiseringsprocessen og for den intellektuelle udvikling. Dels udvider sproget mulighederne for kommunikation med omverdenen, og dels har det betydning for begrebsdannelsen og abstrakt tænkning.⁴ Sproget har desuden betydning for barnets oplevelse af tilhørsforhold; det er et fælles symbol, der styrker samhørighedsfølelsen og accepten af det enkelte medlem af kulturen.

Mennesker bliver ved med at udvikle sig og være modtagelige for påvirkninger fra omgivelserne hele livet – dog antages det, at de grundlæggende dele af socialiseringsprocessen og personlighedsudviklingen er afsluttet, når den unge har gennemgået puberteten og skal til at udfylde en „voksen“ rolle i samfundet. Den amerikanske psykolog Erik H. Erikson⁵ taler i denne forbindelse

⁴ Sprogudvikling, problemer ved sprog-skift og indlæring af flere sprog (dobbeltsproget/halvsproget-problematikken) er vigtige spørgsmål i forbindelse med børns kulturskift, men kan ikke belyses ved denne undersøgelse. Det vil derfor føre for vidt at komme nærmere ind på dette.

⁵ Erikson, Erik H.: „Barnet og samfundet“. Hans Reitzel, 1971.

om, at den unge skal „finde sin identitet“ og opnå en nogenlunde stabil opfattelse af sig selv og sit forhold til omverdenen. Heri indgår også „kulturel identitet“, dvs. oplevelsen af at tilhøre og føle sig tryk ved en bestemt kultur med alt, hvad dette indebærer. Alternativet er, hvad vi kan kalde „identitetsforvirring“,⁶ hvor den unge er i tvivl om, hvem han selv er, og hvor han hører til. En sådan tilstand må ud fra et udviklingspsykologisk synspunkt betegnes som uheldig; på det indre plan kan det give sig udslag i psykisk ustabilitet, og udadtil kan det vise sig ved dårlig social tilpasning.

På den her opridsede baggrund skulle det være klart, at det at flytte fra en kultur til en anden kan medføre vanskeligheder. Som føromtalt undersøgelse „Grønlandere i Danmark 1971/72“ viste, er denne proces ikke altid let for voksne grønlandere, der flytter til Danmark – trods den nære kontakt mellem de to lande. Når et barn flyttes til et andet land, kan man på den ene side forvente en større tilpasningsevne hos det endnu ikke færdigudviklede individ; på den anden side rummer det også specielle udviklingsmæssige farer, fordi barnet endnu ikke har opnået en indre sikkerhed og en stabil opfattelse af sig selv. Den igangværende socialiseringsproces – og i mange tilfælde også sprogproces – bliver i nogen grad afbrudt: de rammer, barnet har vænnet sig til og er blevet tryk ved, bliver ændret, det befinder sig pludselig i en sammenhæng, hvor det

måske bliver betragtet som en „afviger“, og hvor det måske i tilgift har svært ved at gøre sig forståelig sprogligt. I nogle tilfælde vil kulturskiftet endvidere være forbundet med adskillelse fra barnets nære, personlige kontakter, dvs. de personer, der har omgivet det til daglig, og som det er følelsesmæssigt knyttet til.

Barnet kan reagere på kulturskift på forskellige måder; de følgende eksempler viser nogle yderpunkter:

1. Den „gamle“ kultur bevares stort set, omend der i ydre forhold finder en vis tilpasning til den „nye“ sted. Dette vil muligvis medføre nogle konflikter med omverdenen, men ikke forstyrre oplevelsen af kulturelt tilhørsforhold.
2. Den „gamle“ kultur erstattes helt af den „nye“. Dette er principielt en konfliktfri tilstand, hvis barnet da ikke er følelsesmæssigt tilknyttet medlemmer af den „gamle“ kultur – f. eks. forældrene – og dette giver vanskeligheder.
3. Elementer fra begge kulturer optages af barnet, der får en harmonisk helhed ud af det. Dette vil også i princippet være en konfliktfri løsning.
4. Hverken den „gamle“ eller den „nye“ kultur tilegnes i en sådan grad, at socialiseringsprocessen fører til oplevelse af identitet og tilhørsforhold. Dette er ud fra et social- og udviklingspsykologisk synspunkt klart den mindst ønskværdige tilstand.

Ud over dette må det påpeges, at omstillingsprocessen kan medføre problemer, der ikke – eller kun delvis – skyldes kulturkonflikter; omstillingen kan i sig selv – på grund af ændrede sociale omgivelser og eventuelt adskillelse fra den

⁶ Erikson taler her om „sammenblanding af roller“.

nærmeste familie – belaste barnet alvorligt.

Her er det blevet trukket frem, hvilke problemer det *kan* give at flytte et barn fra en kultur til en anden. Man må naturligvis ikke se bort fra, at flytningen formentlig ofte kun medfører enkelte overgangsvanskeligheder, der kan overvindes uden at sætte sig dybere spor.

Allerede de to tidligere gengivne livsforløb viste en tydelig forskel: Anna var flyttet til Danmark som ganske lille og beholdt ved flytningen sin nærmeste familie, nemlig forældrene. Hun har tilsyneladende haft en ganske almindelig „dansk“ opvækst, og hun føler sig i dag helt hjemme i Danmark. Ønsket om at komme en tur til Grønland kan næppe ses som udtryk for nogen konflikt.

Bertel, derimod, kom ret sent herned til familie, som han ikke før havde haft videre kontakt med. For ham var overgangen vanskelig. Selv om meget er gået godt for ham i Danmark, synes hans tilværelse at være stærkt præget af ønsket om at komme hjem til Grønland igen. Dette er imidlertid ikke helt ligetil, når han har familie og børn hernede og ikke har haft mulighed for at holde det grønlandske sprog vedlige.

Vi vil i det følgende gengive nogle flere, kortfattede livsforløb, der kan belyse nogle af de ting, der i det foregående er beskrevet på et mere principielt plan:

V. Flere livsforløb

Cecilie kom første gang til Danmark som 2-årig sammen med sin grønlandske mor og danske far. Indtil hun blev 11 år, skiftede familien jævnlige ophold mellem

Grønland og Danmark. Hun har mange gode minder fra Grønland og syntes, omstillingen til Danmark var svær. Faktisk ville hun nødig hened – hun havde også besvær med sproget og blev drillet meget. Nu som 20-årig savner hun stadig Grønland og synes, at der er stor forskel på grønlandsk og dansk mentalitet. Hun har haft mange psykiske problemer og befinder sig kun „nogenlunde“ i Danmark. Hun vil meget gerne tilbage til Grønland: „Jeg har ikke noget imod Danmark, men jeg vil helst hjem,“ siger hun; samtidig er hun dog også noget bekymret, fordi „selv om jeg prøver at bevare noget grønlandsk, har jeg forandret mig.“

Dan var alene med sin mor til 4-års alderen. Så kom han til Danmark sammen med moderen og en dansk stedfar. Senere boede familien igen i nogle år i Grønland, men siden Dan var ca. 8 år, har han boet fast i Danmark. Der var ingen sprogproblemer ved flytningen. Dan var meget knyttet til sin familie i Grønland, og han har stadig brevkontakt med dem: „Jeg ville meget nødig opgive forbindelsen,“ siger han. Han ville også gerne se mere til andre grønlændere henede, men „det er svært for mig at få kontakt, også fordi jeg ikke taler grønlandsk.“ Han er i tvivl om, hvorvidt han vil tilbage til Grønland efter sin uddannelse: „Jeg kender jo ikke forholdene deroppe.“ Men han er ikke i tvivl om, at han helst ville være blevet i Grønland og have haft sin uddannelse der: „Så ville jeg have følt mig mere som grønlænder, nu føler jeg mig hverken som grønlænder eller dansker.“

Emilie's grønlandske forældre døde begge to, og 3 år gammel blev hun adopteret af en familie i Danmark. Hun kan ikke huske noget fra Grønland og mindes heller ikke hverken sprogvanke-ligheder eller andre problemer ved flytningen til Danmark. På spørgsmålet om danskernes holdning over for grønlændere svarer hun – der selv er grønlandsk af udseende: „Jeg lægger ikke mærke til danskernes indstilling – jeg føler mig som dansker.“ Hun vil gerne på ferie i Grønland, men vil leve i Danmark.

Fritze kom til Danmark som 7-årig med sin danske far og er vokset op hos hans familie her. I begyndelsen var der sprogvanke-ligheder, men hun har ikke lidt af hjemve. Nu er hun gift og har børn; der er ingen problemer i ægteskabet på grund af forskelle i ægtefællernes baggrund: „Jeg føler mig ikke som grønlænder,“ siger hun. *Fritze* har ingen kontakt med andre grønlændere og savner det heller ikke: „Jeg føler mig hjemme i Danmark.“ Hun er heller ikke særligt interesseret i at besøge Grønland, for „... jeg har jo ikke forbindelse med nogen der.“

Emilie og *Fritze* synes begge klart at føle sig som danskere. De er opvokset hos danske familier, har ingen forbindelse med Grønland og ser heller ikke ud til at nære noget særligt ønske om det. Anderledes forholder det sig med *Cecilie* og *Dan*: de giver begge selv udtryk for i nogen grad at stå et sted midt imellem de to kulturer, og dette synes at volde nogle problemer. På den

ene side føler de sig knyttet til Grønland, savner det og vil gerne derop igen; på den anden side er de selv klare over, at de har forandret sig og kender mindre til forholdene deroppe, foruden at sproget er gået helt eller delvis i glemmebogen.

Dan nævner, at det er svært at få kontakt med andre grønlændere, fordi han ikke kan tale grønlandsk. Dette problem er nævnt af flere andre interviewede. Da de fleste grønlændere i Danmark omgås danskere og taler dansk, skulle dette sådan set ikke være nogen hindring. Det er snarere et eksempel på sprogets betydning for gruppe-tilhørsforholdet og fællesskabsfølelsen. Den, der ikke kan sproget, kan opfattes som afvigende af gruppen og selv opleve at „være udenfor“.

VI. Undersøgelsens resultat

Som tidligere nævnt var den oprindelige interviewundersøgelses formål at belyse forholdene for grønlændere, der kommer til Danmark i almindelighed og ikke specielt at klarlægge situationen omkring børns kulturskift. Dette medfører, at dette kulturskift ikke blev tilstrækkeligt uddybende belyst i interviewene, hvorimod en del spørgsmål var mindre væsentlige for den gruppe, det drejer sig om her.

Endvidere deltog kun grønlændere over 14 år i undersøgelsen, hvilket i denne forbindelse må ses som en begrænsning.

Foruden at give nogle baggrundsoplysninger vil vi i det følgende se på, hvornår og hvorfor de interviewede er

kommet til Danmark. Desuden vil vi betragte svarene på de spørgsmål, der især er egnede til at belyse:

1. de interviewedes kulturelle tilhørsforhold og
2. eventuelle vanskeligheder, som omstillingen til Danmark måtte have medført for de interviewede på længere sigt.

1. Baggrundsoplysninger

Denne undersøgelse omfatter – som før nævnt – ialt 60 grønlændere, der er flyttet til Danmark, før de fyldte 12 år. Af disse er 29 kvinder og 31 mænd.

Aldersmæssigt fordeler de sig som vist i tabel 1:

Tabel 1: De interviewedes alder.

Under 18 år	19–21 år	22–30 år	Over 31 år	I alt
24	14	18	4	60

De fleste er således ret unge, hvilket må ses på baggrund af den større grad af kommunikation mellem Grønland og Danmark – herunder også flytninger – der har fundet sted efter 2. verdenskrig.

På undersøgelsestidspunktet gik godt halvdelen (34) i skole eller var under videregående uddannelse. Af de øvrige 26 havde de fleste erhvervsarbejde, nogle var hjemmearbejdende husmødre, og to var arbejdsløse. 12 var gift – med eller uden papir – alle med danskere.

2. Hvornår er de interviewede kommet til Danmark, og hvor længe har de været her?

På baggrund af de tidligere generelle betragtninger over børns udvikling og

kulturskift kan det forventes, at det tidspunkt, en flytning sker på, er af betydning for det videre forløb. Tabel 2 viser ankomsttidspunktet fordelt på tre aldersgrupper:

Tabel 2: De interviewedes alder ved ankomsten til Danmark.

0–2 år	3–6 år	7–11 år	I alt
16	20	24	60

Som det var forventet, kan de færreste, der er kommet hertil før det tredje år, huske noget videre fra Grønland, og meget få i denne gruppe erindrer at have haft sprogvanskeligheder ved flytningen – i de fleste tilfælde har deres sprog været meget lidt udviklet på dette tidspunkt. Derimod har de, der først er flyttet til Danmark efter at de er fyldt 7 år, langt flere minder fra Grønland, de har haft et veludviklet sprog, og de allerfleste i denne gruppe har gået i skole i Grønland før flytningen.

Tabel 3 viser, hvor længe de interviewede har været i Danmark; da undersøgelsen som sagt kun omfatter personer over 14 år, er det på forhånd udelukket, at nogen har været her mindre end to år. De fleste har været her betydeligt længere:

Tabel 3: Antal år i Danmark.

4–9 år	10–15 år	16–21 år	Over 22 år	I alt
9	21	24	6	60

3. Hvorfor er de interviewede kommet til Danmark?

Årsagen til nedrejsen og især hvem barnet rejser sammen med, må også antages

at have betydning for forløbet. I nogle tilfælde vil barnets nære personlige kontakter – oftest forældrene – bevares, og dette vil være en mindre brat overgang end i de tilfælde, hvor barnet både skifter miljø og bliver adskilt fra sine nærmeste.

Næsten halvdelen (27) er kommet til Danmark med begge deres forældre, i alle disse tilfælde er faderen dansk. Yderligere 11 er kommet herved med deres grønlandske mor og danske stedfar. I disse – og i flere andre – tilfælde har barnet altså haft dansk kontakt i sit nærmeste miljø allerede før flytningen. Årsagen til flytningen er i alle disse tilfælde, at faderen/stedfaderen skulle til Danmark for at arbejde.

Af de resterende er 7 sendt herved til anden familie, 7 til danske pleje- eller adoptivforældre og 8 er kommet til skole, hospital eller børnehjem. I de tilfælde, hvor barnet ikke er kommet med forældre herved, har årsagen til flytningen således været skolegang, sygdom eller forhold, der har bevirket, at forældrene – eventuelt en enlig mor – ikke har kunnet have barnet hos sig i Grønland.

I 12 tilfælde vil vi i det følgende tale om, at den interviewede har haft en „dansk opvækst“; herved vil vi forstå, at de er kommet til Danmark, før de fyldte 7 år, og herved overvejende har haft danske opdragere og dansk-prægede omgivelser. Dette gælder bl. a. de, der er adopteret eller har været på børnehjem, men altså ikke de, der er flyttet til Danmark med grønlandsk/danske forældre.

4. Oplevelse af barndommen

Tre fjerdedele af de interviewede synes, at de har haft en god barndom, resten svarer „nogenlunde“ eller direkte „dårlig“. Der er flere blandt de, der er flyttet til Danmark som børn, der synes, at barndommen har været mindre god, end der var blandt de grønlandere, der først var flyttet til Danmark som voksne. De fleste af de, der synes, de har haft en mindre god barndom, har haft meget omskiftelige barndomsforhold med mange forskellige opholdssteder og forskellige personer, der har taget sig af dem. Det er kun et par af de interviewede, der direkte siger, at omstillingen til Danmark har præget barndommen i negativ retning, eller at barndommen var god i Grønland, men ikke i Danmark.

Der ses ingen forskel i oplevelsen af barndommen efter hvilket tidspunkt, de interviewede er kommet til Danmark eller efter, om opvæksten har været „dansk“ eller præget af kontakt med andre grønlandere.

Syv fortæller, at de har følt sig drillet som børn, fordi de var grønlandere, og en trediedel af de, der er kommet efter det 3. år kan huske, at de har haft sprogsvanskeligheder i starten. Disse sparsomme oplysninger er stort set de eneste, der belyser omstillingsvanskeligheder for de interviewede generelt.

5. Kontakten til grønlandere og Grønland

Det er vanskeligt ud fra besvarelserne at få et indtryk af den faktiske hyppighed af kontakt med andre grønlandere; en mere subjektiv oplevelse af dette afspejles i svarene på spørgsmålet: „Ville

De gerne se mere til grønlændere her-nede, end De gør?" Hertil svarer 31 ja, 10 synes, de har kontakt nok, mens 19 ikke er særligt interesserede i kon-takt. Især denne sidste gruppe er be-tydeligt større end blandt de grønlæn-dere, der først er kommet til Danmark som voksne.

Knap en fjerdedel kommer i grøn-länderforeningerne, men i de allerfleste tilfælde sker det sjældent. Det skal i denne forbindelse også nævnes, at de fleste af de interviewede – i alt 45 – idag kun taler dansk. Af de resterende 15 er flertallet kommet herved, efter at de var fyldt 7 år; kun to af disse taler flydende grønlandsk.

Ca. halvdelen har brevkontakt til Grønland, og en fjerdedel har været der på besøg, efter at de er flyttet herved – oftest er det mere end tre år siden sidst. De fleste vil gerne derop, i hvert fald på ferie, kun få er helt uinteresserede i Grønland.

6. *Hvor vil de interviewede helst bo?*
36 (60 %) vil helst bo i Danmark, 14 (23 %) svarer „ved ikke“, 7 (12 %) foretrækker Grønland. En enkelt svarer „lige gerne begge steder“, og resten (2) har ikke besvaret spørgsmålet. Øn-sket om at ville blive i Danmark er størst hos den gruppe, der har haft en „dansk opvækst“ og hos den gruppe, der er kommet tidligt herved. Endvidere viser det sig, at de, der endnu er under ud-dannelse er mere i tvivl om, hvor de helst vil bo end de noget ældre, ofte gifte, der synes at have gjort op og valgt Danmark.

Ikke alle de, der gerne vil tilbage til

Grønland, har nogen kontakter der eller synes at have anden form for kontakt til „det grønlandske“ i form af sproget, mange grønlandske venner el. lign. Un-dersøgelsens resultater kan ikke forklare dette ønske.

VII. Interviewede med problemer

Nogle af de interviewede har eller har for nylig haft alvorligere vanskeligheder i deres tilværelse i Danmark. Dette fremgår ikke af opgørelserne i det fore-gående, og vi vil derfor i dette afsnit se nærmere på disse menneskers situation:

Det er generelt vanskeligt at bedømme og finde mål for menneskers trivsel og tilpasning, og det må i særdeleshed på-peges, at interviewmetoden med de ret faststrukturerede spørgsmål er mindre velegnet til dette formål. Det følgende må ses på baggrund af dette forhold.

Der er principielt to måder at belyse en persons trivsel på: for det første kan man tage udgangspunkt i personens egen oplevelse af sin situation. For det andet kan personens situation vurderes udefra af andre efter nogle ideer om, hvad trivsel er. Den første metode hviler på personens egen subjektive oplevelse, den anden på bedømmerens normer.

I det følgende vil vi betegne de inter-viewede, der *selv* har givet udtryk for, at deres situation er eller har været et problem for dem, som „*problem-bela-stede*“. Derudover vil vi omtale nogle, som ud fra samfundets normer og regler er „*mindre godt tilpassede*“, fordi de har overtrådt disse. Denne sidstnævnte gruppe befinder sig *måske* i en situation, der senere kan give dem vanskeligheder,

Tabel 4: Interviewede med problemer.

Nr.	Har været i konflikt med politiet:	Narkotika- problemer:	Spiritus- problemer:	Andre van- skeligheder:	Barndom oplevet som:	Foretrækker at bo:	Alder ved flytning:
1	—	—	—	×	dårlig	Danmark	0–2 år
2	uoplyst	uoplyst	×	×	god	uoplyst	3–6 år
3	—	×	×	×	dårlig	Danmark	3–6 år
4	×	×	×	×	nogenlunde	ved ikke	3–6 år
5	—	×	×	×	nogenlunde	ved ikke	7–12 år
6	×	×	×	×	god	Danmark	7–12 år
7	×	—	—	×	god	Grønland	7–12 år

× betyder, at der er svaret bekræftende på spørgsmålet.

— betyder, at der er svaret benægtende på spørgsmålet.

men vi vil ikke postulere, at de mistrives eller selv oplever, at de har problemer.

De „problem-belastede“:

I alt 7 personer kan ifølge dette betegnes som „problem-belastede“ (svarende til 12 % af samtlige). Da det absolutte antal er ret lille, kan forskellene fra de øvrige interviewede bero på tilfældigheder, og resultaterne må derfor vurderes med forsigtighed.

Alle 7 var i alderen 19–26 år, dvs. at hverken de 40 % af de interviewede, der var under 18 år eller de 13 %, der var over 26 år, er repræsenteret i denne gruppe. 6 af de 7 er kvinder, hvilket ikke kan forklares ud fra denne undersøgelse.

Tabel 4 viser disse syvs svar på nogle udvalgte spørgsmål. De første fire spørgsmål belyser en række vanskeligheder, derefter kan det ses, hvordan disse interviewede bedømmer deres barndom, og hvor de helst vil bo. Sidste rubrik viser i hvilken aldersgruppe, de er kommet til Danmark.

Tabellen viser tydeligt, at problemerne i en del tilfælde følges ad. Tre har været

i konflikt med politiet for forseelser som hærværk, hæleri m. v. Det skal dog bemærkes, at der ikke foreligger oplysninger om meget alvorlige kriminelle handlinger. Fire har eller har for nylig haft både alkohol- og narkotikaproblemer (hashrygning alene er ikke medregnet). Desuden gav alle syv udtryk for andre vanskeligheder bl. a. psykiske problemer og problemer i forbindelse med uddannelse, ægteskab eller sygdom.

På nær en er alle kommet til Danmark, efter at de er fyldt 3 år – de fire efter at være fyldt 7 år. De har alle været her mindst 9 år, de fleste længere.

De „problem-belastede“ synes oftere end andre, at deres barndom har været mindre god. I det hele taget adskiller deres barndomsforhold og omstændighederne ved flytningen til Danmark sig fra flertallet af de øvrige: kun en af de „problem-belastede“ er kommet herved sammen med begge sine biologiske forældre, 4 er kommet herved med moderen og en dansk stedfar, og 2 er kommet uden forældre. Disse to, samt en der er kommet med sin mor og sin danske stedfar, har haft ret omskiftelige barndoms-

forhold: de er flyttet mange gange og har også været ude for skiftende person-kontakter.

To af disse syv interviewede udtrykker selv direkte, at deres problemer i nogen grad skyldes omstillingen til Danmark og følgerne heraf.

De „mindre godt tilpassede“: i alt 6 (eller 10 %) af de interviewede kan betegnes som „mindre godt tilpassede“. Deres situation kan karakteriseres ved et eller flere brud på samfundets normer og love: konflikter med politiet (bl. a. hærværk), brug af narkotika (stadig udover hash) og alkoholmisbrug.

Denne gruppe giver som før nævnt ikke selv udtryk for selv at opleve disse forhold som problematiske. På baggrund af deres besvarelser i øvrigt og den tilsyneladende art og hyppighed af normbruddene forekommer de fleste i denne gruppe også mindre belastede end de, vi har kaldt „de problem-belastede“. Der er dog tale om nuanceforskelle.

De fleste i denne gruppe er under 18 år, og der kan måske være tale om „almindelige“ ungdomsproblemer, der ikke behøver at få konsekvenser på længere sigt.

Med hensyn til nedrejsetidspunkt og forhold i barndommen svarer denne gruppes forhold til de „problem-belastede“, omend ikke i helt så udtalt grad.

Man kunne tænke sig, at de, der har haft problemer i deres tilværelse i Danmark, og de, der er „mindre godt tilpassede“, havde en anden holdning til, hvor de helst ville bo, end de øvrige interviewede. Betragter vi resultaterne for de

„problem-belastede“ og de „mindre godt tilpassede“ samlet, viser det sig da også, at en større del af disse er i tvivl om, hvor de helst vil bo. Der er derimod ikke væsentlig flere, der ville foretrække Grønland.

Sammenfattende om de „problem-belastede“ og de „mindre godt tilpassede“, der tilsammen udgør 13 personer eller lidt over en femtedel af de interviewede, kan man sige:

1. at en større del blandt dem end blandt de øvrige er kommet til Danmark, efter at de er fyldt 3 år.
2. at flere blandt dem synes, at de har haft en mindre god barndom, end tilfældet er blandt de øvrige. Mange har haft omskiftelige barndomsforhold.
3. at de er mere i tvivl end de øvrige om, hvorvidt de helst vil bo i Grønland eller i Danmark.
4. at disse tendenser gør sig stærkest gældende for de „problem-belastede“, i mindre grad for de „mindre godt tilpassede“.

VIII. Diskussion

Kulturens og kulturskifts indflydelse på børns opvækst er blevet diskuteret i artiklen, og der blev beskrevet nogle betænkkeligheder ved at flytte børn fra en kultur til en anden.

På denne baggrund har vi især søgt at belyse to forhold for de 60 interviewede grønlændere, der var flyttet til Danmark som børn: for det første deres kulturelle tilhørsforhold og for det andet, om omstillingen har givet dem problemer på længere sigt.

Imidlertid havde den oprindelige un-

dersøgelse om grønlændere i Danmark som nævnt ikke specielt til formål at belyse disse emner, ligesom selve undersøgelsens form og metode var mindre velegnet til dette.

Det er derfor ikke muligt at sige, i hvor høj grad de fremsatte betænkkeligheder gælder for de interviewede grønlændere. Der kan heller ikke gives entydige svar på spørgsmålene om kulturelt tilhørsforhold, kulturkonflikter og eventuelle vanskeligheder som følge deraf.

På trods af dette er der alligevel grund til kort at diskutere nogle af de resultater, der kan give fingerpeg herom:

Ser vi på spørgsmålet om kulturelt tilhørsforhold, synes et flertal af de interviewede at være blevet meget „danske“. Det må i denne forbindelse huskes, at vældig mange allerede før nedreisen levede i et dansk-påvirket miljø, fordi de havde en dansk far eller stedfar. I dag taler de fleste kun dansk, mange har ret ringe eller ingen kontakt med Grønland og grønlændere, og et flertal foretrækker at bo i Danmark. De fleste har dog nogen interesse i Grønland, f. eks. at komme på ferie deroppe, og halvdelen ville gerne se mere til grønlændere, end de gør.

Men der er også nogle, der stadig føler sig meget knyttet til Grønland, og nogle ville foretrække at bo der. Af den sidstnævnte gruppe har enkelte – trods mange års ophold i Danmark – bevaret kontakten til Grønland og andre grønlændere. Andre har ikke længere nogen forbindelse og har ikke fulgt udviklingen deroppe. Deres ønske er sværere at for-

tolke: måske føler de sig reelt knyttet til Grønland, måske er de blot utilfredse med at bo i Danmark. Nogle i denne gruppe oplever muligvis en kulturkonflikt; resultaterne giver ikke svar på dette, men de kan give anledning til overvejelser.

Kun enkelte giver direkte udtryk for at stå mellem de to kulturer og „hverken føle sig som grønlænder eller som dansker“.

Der er desuden en ret stor gruppe – især blandt unge, der endnu er under uddannelse – som er i tvivl om, hvor de helst vil bo. Dette er dog ikke nødvendigvis udtryk for en konflikt, men kan også afspejle, at de mener, de kan tilpasse sig begge steder.

Ser vi på spørgsmålet, om omstillingen til Danmark har givet de interviewede vanskeligheder, er der meget få, der selv siger, at dette har været tilfældet på længere sigt; nogle har dog haft problemer lige i starten, f. eks. med sproget.

Der er imidlertid en del af de interviewede (i alt godt en femtedel), der enten selv synes, de har haft problemer, eller som ud fra visse af samfundets normer må betegnes som mindre godt tilpassede. Det er muligt, at flytningen til Danmark har haft indflydelse på dette, men det kan ikke påvises. Disse personers barndomsforhold havde i en del tilfælde været ret omskiftelige, og det kan være dette forhold, der spiller ind. Men omstillingen til Danmark kan måske have haft indirekte indflydelse, idet et så radikalt miljøskift kan have forstærket virkningen, eller fordi flytningen har medført adskillelse fra de menne-

sker, den interviewede var knyttet til som barn.

Afsluttende må det siges, at det ikke ved denne undersøgelse har været muligt at give entydige svar på spørgsmålet om

at lade børn flytte fra en kultur til en anden. Men der er forhold, der kan give anledning til eftertanke, og som man rimeligvis ville kunne få nærmere belyst ved undersøgelser, der i højere grad tog hensyn til netop dette emne.



Fot.: Keld Hansen (1969).

At flytte børn fra en kultur til en anden kan medføre store vanskeligheder. Et af disse børn fra bygden Kraulshavn i Upernavik norddistrikt ville nok have en større tilpasningsevne i Danmark end en voksen. Men til gengæld ville de rammer, barnet har vænnet sig til og er tryk ved, ændres totalt, og hertil kommer, at det vil have meget svært ved at gøre sig forståelig sprogligt.